

Андрій Рацілевич
(м. Житомир)

**ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ПАРТІЙ, ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ
НА ВОЛИНІ ПІД ЧАС ВИБОРІВ
ДО МІСЬКИХ ДУМ ТА УСТАНОВЧИХ ЗБОРІВ**

З початком революції 1917 р. в Україні активізується громадсько-політичне життя, відбувається формування та консолідація політичних сил. Відроджені та новостворені політичні партії та групи намагалися представляти інтереси тієї чи іншої верстви суспільства, пропонували власне бачення розвитку України. Боротьба українців за національно-територіальну автономію з кінця літа 1917 р. пов'язувалася насамперед із проведенням виборів до міських дум та Установчих зборів. У виборах 1917 р. брали участь основні політичні партії, які не обмежувалися лише вирішенням муніципальних питань. Їх політична активність у цьому процесі свідчить про поглиблення розвитку революції. У виборчій кампанії на Волині, окрім загальноросійських партій, значний вплив мали українські партії соціалістичної орієнтації.

Саме неухильний курс провідників українського руху на Волині на соціалізацію землі призводив до його політичної односторонності. Водночас, праве крило української політичного спектру майже не було представлене в українському політикумі, точніше, не вирізнялося ефективною та помітною діяльністю. Як відомо, прихильники українського консерватизму на 1917 р. не були організаційно й політично сформовані. Однак тенденції до кристалізації українського консерватизму простежувалися в усіх регіонах України. Хлібороби-демократи, які репрезентували консервативний напрям української політики, від часу свого утворення опинилися в ізоляції. Цьому сприяли українські партії соціалістичної орієнтації, відкинувши можливість конструктивної співпраці.

У виборчих списках кандидатів до міських дум представники від українських організацій та товариств фігурували тільки в декількох містах.

В Ізяславі - 12 осіб від місцевої української ради, у Новограді-Волинському - 9 осіб від українських виборщиків, у Рівному - 7 осіб від Рівненської Української громади і Рівненського українського військового товариства, у Житомирі - 8 осіб від місцевих українських організацій та товариств. Проте в Житомирі, з огляду на порушення нормативів виборчої кампанії, українська

фракція висловила протест і відкликала свого представника. Як повідомляла українська газета "Нова Рада", цей інцидент місцева преса намагалася не висвітлювати.

До Дубнівської міської думи українців потрапило 6 осіб. До Луцької міської думи балотувався Український соціалістичний блок, де були відомі українські діячі Луцька: А. Кітневський, М. Гринюк, П. Голубович, В. Мартиновський та ін. Вибори відбулися 10 вересня, і блок посів четверте місце за кількістю обраних до думи. М. Гринюк і В. Мартиновський увійшли до складу міської управи, що становило одну третину її складу.

Передвиборча кампанія показала, що основна маса українських кандидатів була лівого спрямування. Вони, окрім національних домагань, відстоювати широку культурно-національну автономію, зосереджували свою увагу на соціальних проблемах. Так, "Трудовая Вольня" надрукувала "Декларацію українців" у новобраній житомирській міській думі, яка засвідчила про їхній намір об'єднати зусилля із соціалістами й "допомагати трудовому народу". Водночас намагаючись втримати свій вплив на українські партії, російські соціалісти наголошували на своєму інтернаціоналізмові та необхідності відстоювати єдність усіх соціалістів проти контрреволюції.

Вибори показали, що жоден виборчий список не отримав абсолютної більшості голосів. Це стало свідченням "гостроти виборчої кампанії". На нашу думку, причиною слабкості українських виборчих списків (особливо УПСФ) на Волині була вузька база їхнього електорату. Приміром, за УПСФ проголосував незначний прошарок української буржуазії на Волині. Однак українські діячі намагалися нівелювати вплив цього чинника, оголосивши, як зазначено вище, про об'єднання з рештою соціалістично налаштованими кандидатами.

У виборчій кампанії на Волині до Установчих зборів брали участь головним чином УПСФ та УПСР. Вони балотувалися відповідно за списком №7 - 8 осіб, та №11 - 14 осіб. Посилення українськими партіями агітаційної, організаційної діяльності в ході виборчої кампанії до Установчих зборів, як відомо, забезпечило їм суттєву перевагу над конкурентами. Електорат Волині віддав 69,6 % голосів за представників українського полтикуму. Результати виборів до Установчих зборів у військових підрозділах свідчать про недостатньо сильну позицію українства. Очевидно, це зумовлено, як зазначено вище, невпинною агітацією більшовиків у війську, де вони отримали близько 31 % голосів виборців. За українські партії військові віддали 16 % голосів.

Отже, суттєвим фактором посилення українського руху на Волині, поширення національної свідомості широких верств населення краю, поглиблення процесів національного відродження українців було зростання активності українських політичних партій та громадських організацій, їхня участь у виборчій кампанії до міських дум, Установчих зборів.